
[2022-6-RE](#)

Causa 2022-6-RE

(Forné Borrell c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 65-2022. Recurs d'empara

Sentència del 20 d'abril del 2022

BOPA núm. 51, del 27 d'abril del 2022

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, l'11 de febrer del 2022, per la representació processal del Sr. Enric Forné Borrell, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia en el marc de la causa DP-8000035/2018, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un procés de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que reconegui el dret d'aquesta part a ser indemnitzada pels perjudicis soferts;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 14 de febrer del 2022 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, l'1 de març del 2022, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 3 de gener del 2018, el Sr. Enric Forné Borrell va presentar una querella criminal contra persona desconeguda pels delictes d'apropiació indeguda, d'administració deslleial, de falsejament de comptes socials, de realització arbitrària del propi dret, d'obstaculització d'execució de resolucions judicials i de creació i ús de document inautèntic, amb exercici conjunt de l'acció penal i de la responsabilitat civil derivada de delictes contra els querellats i contra la Banca Privada d'Andorra, SA, Vallbanc i l'Agència Estatal de Resolució d'Entitats Bancàries (AREB).

1.2. El 8 de març del 2018, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual inadmetia a tràmit aquesta querella per tal com no s'havia identificat la persona física responsable, considerant, a més, que del relat dels fets no s'adverava que poguessin concorre els delictes d'apropiació indeguda, d'administració deslleial, de falsejament de comptes socials, de realització arbitrària del propi dret i d'obstaculització d'execució de resolucions judicials. Afegia que l'únic fet que podria ser constitutiu d'il·lícit era la suposada creació i ús de document inautèntic, però aquest quedava desvirtuat pel fet que les garanties de l'operació creditícia es van constituir davant notari, i, per tant el querellant era coneixedor d'aquesta operació, a la qual no es va oposar.

1.3. La representació processal del Sr. Enric Forné Borrell va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 15 d'octubre del 2018, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què estimava aquest recurs, revocava la decisió d'inadmissió i admetia a tràmit la querella esmentada, retornant l'expedient davant la Batllia.

1.4. Com que no hi havia hagut activitat d'ençà aquesta darrera data, al mes de març del 2021, el Sr. Enric Forné Borrell va presentar un escrit de queixa davant el Raonador del Ciutadà, el qual la va traslladar al Consell Superior de la Justícia; el 19 de març del 2021, el president de la Batllia va trametre al Raonador del Ciutadà un ofici mitjançant el qual exposava l'estat de tramitació de l'expedient i els motius del seu retard.

1.5. Malgrat aquesta resposta i a manca d'activitat processal, la representació processal del Sr. Enric Forné Borrell va presentar diversos escrits (el 17 de juny, el 6 d'agost i el 26 de novembre del 2021) en què sol·licitava l'impuls de les actuacions.

1.6. L'11 de febrer del 2022, la representació processal del Sr. Enric Forné Borrell va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia en el marc de la causa DP-8000035/2018, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un procés de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- Després d'exposar el caràcter excepcional del recurs d'empara i el seu àmbit d'aplicació, així com el significat teòric i jurisprudencial dels drets a la defensa, a un procés degut i a un judici de durada raonable, el recurrent adueix que d'ençà el 8 de març del 2018, data de l'aute que va inadmetre a tràmit la seva querella, posteriorment revocat pel Tribunal de Corts, la batlle instructora no ha practicat les diligències prèvies essencials que s'haurien d'haver dut a terme, ni cap activitat

probatòria que pugui conduir a la resolució de la causa -elements que detalla de manera precisa.

- Aquesta manca absoluta d'instrucció li causa indefensió i vulnera els drets a un procés degut i a obtenir una decisió sense dilacions indegudes, vulneracions que deriven, a més, en uns greus perjudicis morals i econòmics, ja que el valor de la responsabilitat civil de la querella ascendeix a la quantitat de 8.279.406,33 €.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que reconegui el seu dret a ser indemnitzat pels perjudicis soferts.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal exposa de manera detallada l'origen de la causa, les diligències concretes realitzades per la Batllia posteriorment a la revocació de la inadmissió a tràmit de la querella -oficis del 23 de novembre del 2018, tramesos a diversos bancs en què es demanen un seguit d'informacions; les dates de les respostes trameses i el seu contingut; ofici del 22 de març del 2021, demanant informació complementària i la seva resposta-, així com el detall de les dues modificacions de representació lletrada del recurrent -de l'11 de febrer del 2019 i del 18 de juny del 2021. Per acabar, cita els escrits d'insistiment presentats pel recurrent.

- Seguidament, constata que aquestes diligències són impulsos puntuals de la instrucció que responen als requeriments mateixos efectuats pel recurrent i des d'un punt de vista constitucional no donen resposta a les pretensions del recurrent, sobretot des de la data de la resolució de l'apel·lació del 15 d'octubre del 2018.

- Així doncs, el temps transcorregut d'ençà aquesta darrera data no es pot considerar raonable d'acord amb la jurisprudència del Tribunal Constitucional, ja que pràcticament no s'ha portat a terme cap diligència d'instrucció i ja que el recurrent s'ha mostrat proactiu en la tramitació de la causa, sense que els períodes d'inactivat li puguin ser imputats.

- Per tant, manifesta que no s'oposa a l'estimació d'aquest recurs d'empara, atès que s'ha vulnerat de manera efectiva el dret del recurrent a un judici de durada raonable.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. L'article 10 de la Constitució, en el seu apartat primer, garanteix a tothom el dret a la jurisdicció que es manifesta en una triple línia: a) l'accés a la jurisdicció; b) el procés degut, i, c) l'esgotament de la jurisdicció mitjançant una decisió fonamentada en Dret. Posteriorment, realitza algunes explicitacions que es projecten fonamentalment sobre el concepte de procés degut. Així, que aquest sigui substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, que en el seu desplegament es garanteixi el dret a la defensa i a l'assistència tècnica d'un lletrat, que tingui una durada raonable, que es respecti la presumpció d'innocència, que l'inculpat sigui informat de l'acusació i del dret a no confessar-se culpable, a no declarar en contra d'ell mateix i, en els processos penals, al recurs.

3.2. El recurs d'empara que se sotmet a la decisió d'aquest Tribunal, considera vulnerat aquest dret fonamental al procés degut per raó de la inactivitat jurisdiccional en el decurs d'una causa penal determinada, en romandre sense activació unes diligències prèvies tramitades a conseqüència d'una

querella, interposada el 3 de gener del 2018, que, en un primer moment va ser inadmesa per la Batllia -aute del 8 de març del 2018- i, posteriorment, admesa a tràmit per aute del Tribunal de Corts del 15 d'octubre del 2018, el qual va estimar el recurs d'apel·lació interposat per la part querellant. Com es detalla en els antecedents d'aquesta sentència resulta acreditat també que després de la resolució darrerament esmentada, la Batllia va endegar diverses diligències d'investigació (oficis a diversos bancs) sense que consti cap altra activitat rellevant des de la resposta donada per aquestes entitats i, en concret, des del mes de febrer del 2019, per les raons que figuren en l'informe adreçat pel titular de l'òrgan judicial concernit al president de la Batllia i que aquest trasllada al president del Consell Superior de la Justícia per la seva remissió al Raonador del Ciutadà, davant del qual l'avui recurrent en empara havia presentat un escrit de queixa.

3.3. Cal remarcar que el recurrent també considera vulnerat el seu dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret. I és evident que quan es produeix una dilació indeguda en el desenvolupament d'un procés, la conseqüència natural és que l'interessat no obté cap decisió sobre el tema conflictiu. No obstant això, les dues qüestions no són independents, sinó que la segona és conseqüència de la primera. Per això es pot afirmar que el dret a la jurisdicció comporta el dret a obtenir una decisió que, d'una banda, ha de ser dictada dins un termini raonable i, d'altra banda, ha d'estar fonamentada en Dret. En cas que el recurs d'empara s'interposi quan encara s'està tramitant el procés, aquest Tribunal pot i ha d'examinar si aquest està tenint una durada raonable, però no pot decidir sobre la fonamentació en Dret d'una decisió que, per la dilació indeguda, encara no s'ha produït.

3.4. Així les coses és procedent examinar si el procés ha estat el degut en el sentit de si ha tingut o està tenint una "durada" molt perllongada en el temps i si aquesta durada és, o no és, "raonable". Per a aquesta determinació s'han de tenir en compte els criteris establerts en la doctrina d'aquest Tribunal, de la que són mostra algunes de les resolucions al·legades pel recurrent, com la sentència del 15 de març del 2016 (causa 2015-43-RE), la sentència del 14 de novembre del 2016 (causa 2016-19-RE) i singularment la sentència del 14 de juliol del 2021 (causa 2021-35-RE). Altres de les citades, per contra, no aporten res en concret al cas examinat més enllà de contenir declaracions generalistes *obiter dicta*. Així, l'aute del 22 de desembre del 2017 (causa 2017-33-RE), la sentència del 19 de febrer del 2018 (causa 2017-53-RE) i l'aute del 12 d'octubre del 2018 (causa 2018-40-RE).

3.5. Aquest Tribunal des de l'inici de la seva actuació s'ha vingut ocupant de la durada raonable dels judicis. És especialment significativa la sentència del 12 de novembre del 2007 (causa 2007-16 i 22-RE) en la qual es manifesta: "*Pel que fa a la denúncia de les dilacions excessives sofertes pel procés, que en rigor afecten a l'article 10.2 de la Constitució, més que no pas a l'article 10.1, atès el caràcter més específic del primer, aquest Tribunal, seguint una consolidada jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans, ha reiterat que aquest dret constitucional no incorpora en el seu contingut el deure de respectar els terminis legalment establerts per realitzar les actuacions judicials pertinents. La conculcació d'aquests terminis pot suposar una vulneració de la legislació processal corresponent, però no comporta la vulneració automàtica del dret constitucional proclamat a l'article 10.2, ja que allò que garanteix és que les actuacions judicials es realitzin en una durada raonable i, per determinar aquesta raonabilitat, cal ponderar, en essència, la complexitat de la qüestió enjudiciada, l'activitat desplegada pels òrgans judicials i l'activitat i actitud o comportament processal de les parts*".

3.6. En efecte, les dilacions indegudes dels judicis constitueixen una disfunció que afecta a la majoria dels Estats del nostre entorn jurídic i cultural i han estat considerades pel Tribunal Europeu dels Drets Humans com a una vulneració de l'article 6.1 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. Ho ha fet en les sentències del 7 de juliol de 1989 (*Unión*

alimentaria Sanders, SA c/ Espanya), del 6 d'abril del 2000 (*Comingersoll, SA c/ Portugal*), del 27 de juny del 2000 (*Frydlender c/ França*) i de l'11 de març del 2004 (*Lenaerts c/ Bèlgica*). En aquesta darrera es diu textualment: "*El Tribunal recorda que constitueix una jurisprudència constant que la congestió crònica del paper d'una jurisdicció no constitueix una explicació vàlida (...). En efecte, l'article 6.1 obliga als Estats contractants a organitzar el seu sistema judicial de tal manera que els tribunals puguin complir cadascuna de les seves exigències, especialment la de la durada raonable*".

3.7. De la mateixa manera, aquest Tribunal ha seguit una línia jurisprudencial reiterada, constant i uniforme, admetent la vulneració del dret a un judici de durada raonable, entre d'altres, i darrerament, en la sentència del 13 de juliol del 2020 (causa 2020-19-RE), del 25 de novembre del 2020 (causa 2020-61-RE), del 17 de febrer del 2021 (causa 2020-80-RE), del 18 de maig del 2021 (causa 2021-11-RE), del 14 de juliol del 2021 (causa 2021-35-RE), i, més recentment, del 20 de desembre del 2021 (causa 2021-71-RE). En aquesta darrera resolució, a més, ha recordat els motius pels quals una demora objectiva, apreciada pel Tribunal segons els estàndards habituals, pot ser considerada raonable i que són: a) la complexitat del litigi; b) els marges ordinaris de duració dels processos del mateix tipus; c) l'interès que arrisca el demandant d'empara; d) la seva conducta processal; i, e) l'actuació dels òrgans judicials concrets o del sistema judicial.

3.8. Aplicant l'anterior doctrina a la *species facti* d'aquesta causa, resulta manifest que el litigi, en l'estat actual de la seva tramitació, no és complex; que s'han excedit en molt els terminis de duració de processos semblants; que el demandant d'empara té un interès evident i que aquest es posa en risc per l'excés de durada del procediment; que no es pot atribuir la demora a la conducta processal del recurrent, i, que la dilació s'ha produït a conseqüència del funcionament del sistema judicial. Així, no es pot considerar significatiu, en matèria de demora, el fet que el recurrent canviés de representació processal; el recurrent, d'altra banda, va instar repetidament la pràctica de diligències en diversos escrits al llarg de l'any 2021 fins a l'anunci i la interposició de la demanda d'empara. En definitiva, com ja s'ha apuntat al fonament jurídic segon, la mateixa titular de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia reconeix que des del 13 de febrer del 2019 no s'han produït actuacions en les diligències sobre les quals es projecta aquest recurs d'empara. I al·lega que aquesta dilació obeeix al fet que des del mes de gener del 2019 fins al mes de febrer del 2020 va donar prioritat a causes en què hi havia persones en presó preventiva i que des d'aquesta darrera data fins al mes de juliol del 2020, va estar de baixa mèdica. No es dona, en canvi, cap explicació substantiva sobre la inactivitat judicial des d'aleshores fins a la interposició del recurs d'empara -febrer del 2022. En síntesi, sense entrar a valorar les causes del retard entre el mes de febrer del 2019 al mes de juliol del 2020, el cert és que han transcorregut una mica més de quatre anys (de gener del 2018 a febrer del 2022) de durada del procés, des del seu inici fins a la presentació del recurs d'empara, i tres de dilació indeguda (des de la darrera actuació rellevant al febrer del 2019) per causa de l'anòmal funcionament del sistema judicial, com ho constata el Ministeri Fiscal en el seu escrit d'al·legacions. En conclusió, correspon estimar el recurs d'empara, amb la consegüent declaració que la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia dugui a terme les actuacions precises per tal que en el termini més breu possible cessi la demora i es practiquin les actuacions processals oportunes. De la mateixa manera és procedent declarar que el recurrent té dret a la indemnització que fixi la jurisdicció ordinària.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Enric Forné Borrell contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia en el marc de la causa DP-8000035/2018.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental al procés degut en la seva manifestació del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Restablir el recurrent en la integritat del seu dret i amb aquesta finalitat, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia haurà d'adoptar les mesures pertinents per tal que, en el termini més breu possible, cessi la demora i es dicti una resolució fonamentada en Dret sobre les pretensions contingudes en l'escrit de querella de constant referència.
4. Declarar que el recurrent té dret a ser indemnitzat en la quantitat que assenyali l'òrgan competent al respecte.
5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, al president de la Batllia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 20 d'abril del 2022.

Josep-D. Guàrdia Canela Jean-Yves Caullet
President Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy Dominique Rousseau
Magistrat Magistrat